

tank

no. 1

ljublana, s. h. s.
lioubliana, s. o. s.

vencu pilon ■ terdo delak ■ terdo delak (dato) ■ avgust černigoj ■ vladimirpreme ■ l. spazzapan ■ lioubomir mitsitch ■ škerlić ■ bodo popovič ■ karlo černigoj ■ braško kreft ■ angoletta ■ lu-načarski ■ ivo spinčić ■ † sacco (c. n.) ■ mirko polič ■ gy. rylzer ■ fristan trara ■ a. r. ■ ricardo güiraldes ■ albert einstein ■ herman hus ■ dragotin fatur ■ vlah ■ toujita ■ braško ve poli-ansky ■ štefanović ■ herwarth walden ■ carmellich ■ trša onič ■ alberto spaini ■ fran tratinč ■ stepančić ■ henri barbusse ■ albert ehrenstein ■ gerhart pohl ■ ivan čargo ■ p. l.

tank internacia revuo de avantgardistoj aperas 6 foje jare.

tank revue internationale de l'art nouveau paraissant 6 fois dans l'an.

tank mednarodna revija nove umetnosti izide 6 krat na leto.

tank internationale revue der neuen kunst erscheint 6 mal im jahre.

$1\frac{1}{2}$ tank = likvido por 100 jaroj.

$1\frac{1}{2}$ du tank = compte rendu de 100 ans.

$1\frac{1}{2}$ tanka = obračun s 100 leti.

$1\frac{1}{2}$ tank = abmachung mit 100 jahren.

izdaja, urejuje in tiska: tiskar napoj pavliček v kočevju.

Polkaterment

revue internationale active

tank

directeur delak ferdinand
lioubliana (s. c. s.)

veno pilon ■ akt.

da habt ihr die helden der vernichtung
und da habt ihr die fanatiker des aufbaues.

ludwig kassik.

junularo iru batalon!

kreu sian propran vojon ne rilate dekstren, nek maldekstren; nia gazeto estos por ĉiuj, ĝi estas ilustrative - internacia gazeto.

ilustracioj akompanos niajn kotizojn, ĉar nur-kaligrafe estas legebla la menso de movado.

tiamaniere ni kreas sian propran bildon donantan al ni sugestian forton, ekspansion de movado.

tank estas ideo de sana potenco kaj loko de ĝia aperado atestaske balkana naturo progresadas en evoluo kaj konscio de siaj funkcioj. —

ljubljana pruvis per tio, kio estas produkto de ĝia studa-oficista medio; en tiu malhele, solide konservativa ljubljana ekstarigis tia juna lumo brileganta grandegan lumecon; de ljubljana kastelo disĵetados junaj pioniroj lumaj radioj tutmonde.

centro ljubljana proklamados al oriento kaj okcidento, ke oni pretigigis pilotoj por ĉirkauflegado de mondo per psikaj maŝinoj. ljubljana devas farigi „garagon“ de monda rapidegema beleco; tio estas parolo de balkana naturo. ni ne devas postresti, ni devas konstrui fera-betonan kulturon; el lastaj ni devas farigi unuaj.

antaŭen junaj pioniroj!

ferdinand delak (dato).

mladina podaj se v borbo!

ustvari si lastno pot ne oziraj se na desno ali levo!
naš list bo vsem dostopen, to je: ilustrativno interna-
cijonalen.

naše prispevke bodo spremljale ilustracije, ker je duh
pokreta čitljiv le kaligrafično.

na ta način si ustvarimo svojo podobo, ki nam daje su-
gestivno moč, ekspanzijo pokreta.

tank je pojem zdrave sile. kraj kjer izhaja, pa priča, da
se balkanska narava vedno bolj razvija in zaveda svoje
funkcije.

ljubljana je s tem dokazala, kaj je produkt njenega šolsko-
uradniškega miljeja; v tej temno — solidno — konser-
vativni ljubljani je nastala ona mlada luč, ki bo izžarevala
ogromno svetlobo.

od ljubljanskega gradu bodo metali mladi pionirji lučne
žarke po vsem svetu.

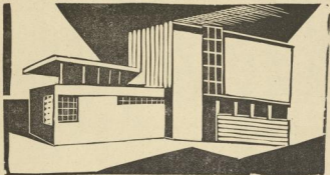
središče ljubljane bo oznanjalo proti vzhodu in zahodu,
da se pripravljajo piloti za polet okoli sveta potom du-
ševnih strojev.

ljubljana mora postati „garage“ svetovne drveče lepote.
to je parola balkanske narave.

ne smemo zaostati, zgraditi moramo železo-betonsko kul-
turo, od zadnjih moramo postati prvi.

naprej, mladi pionirji!

ferdo delak.

avgust černigoj: linolej.

moj pozdrav!

Živez tank, mednarodna revija za novo umetnost v ljubljani
— v sloveniji!

za pokret, kateremu bo naša nova revija življenje in sila:
za novo slovensko in mednarodno umetnost, volite in propagirajte
vsi, ki živite v duhu časa.

slovenski mladi generaciji toplotno — bojevito silo za borbo,
vsi proti stari umetnosti!

vsi proti staremu pojmovanju!

vsi proti stari malodušnosti!

vsi proti stari pasivnosti in degeneraciji!

živela nova umetnost	}	— zdajajoča!
" " "		— sintetična!
" " "		— kolektivna!

preko intimne meje naroda mora ogromna sila v svet, kjer
se borba istotako razvija in zmaga.

tudi mi mladi slovenski pionirji moramo stegniti roko v
smislu solidarnosti za novo hudečo se generacijo.

nova umetnost ni individualna.

" " " luksuzna.

" " " tradicijsalna

nova umetnost je kolektivni izraz nove generacije.

" " " lepota nove religije.

" " " lepota " pravičnosti.

ne umetnost reklame

" " razstave

" " cerkve.

naša umetnost je stvarstvo duha!

naš tovariš, ki se bojuje v življenjski formi družbe, je junak
duha!

zahtevamo odkritosrčnost, če tudi je nevarna.

" " " hridkost, " " " požrtvovalna.

" " " ekspanzivnost, " " " kaznjiva.

tank je glasilo našega stremljenja in borbe duha.

tank ni " kompromisa in afektacije.

tank je " resnice in borbe.

tank " " nove umetniške generacije.

tovariše in voditelju novega pokreta ferdo delaku najlepšo
hvalo za trudopolno zmago!

živela revija tank!

" nova umetnost!

" mlada ljubljana!

trst 1. oktobra 1927.

tovariš prof. avgust černigoj, konstruktivist.

saluto!

il nuovo movimento d'avanguardia dell'arte slava tank diretto da delak berdinando a ljubijana — slovenija — s. h. s. — si promette di obiettizzare il vero carattere attivo d'avanguardia artistica delle ragioni slave nonchè internazionali, formando così un ponte di nuova civiltà — artistica tra l'europa e i balcani, continente questo di giovane — robusta razza.

il movimento d'avanguardia slava è per origine l'arte costruttivista il quale farà conoscere, oltre la sua attività in mondo illustrativo — sensitivo e tattile, la nuova sintesi — corpo, oggetto dell'essenza nel tempo e nello spazio.

nega assolutamente ogni convinzione borghese dell'arte ed è perciò antiletterario, antioccidentale, antilocale, antiformista ed anti individualista.

il nuovo essere io — collettiva armonia di individui + idea — forma quale contributo ed essenza, perciò ogni elemento — funzione, ogni funzione — movimento, nuova forma di vita e creazione.

con questo nuovo motto sintetico, la giovane generazione slava promette di dare al mondo internazionale dell'arte il suo contributo e la sua feconda produzione delle giovani forze aderenti ad esso.

la rivista tank intende ad illustrare vivamente le individualità dell'arte internazionale e riprodurre articoli in tutte le lingue per dare almeno la sensazione che il movimento può esistere in tutte le varie nazioni.

il motto dei promotori — collaborazione-internazionale dovrà procurare al nuovo movimento la forza dinamica dello spirito essenziale costruttivista.

invitando tutti gli avanguardisti italiani di informare e collaborare a questa costruzione attiva dello spirito nuovo, dimenticando completamente piccola speculazione personale od altro, affinché non si possa occasionalmente rinfacciare a nessuno la passività informativa in merito all'attivismo costruttivista dell'arte del gruppo d'avanguardia slava.

salutando, gridando, urlando, invocando evviva, evviva il nuovo organo d'avanguardia artistica slava —

— evviva il tank.

prof. augusto černigoj, costruttivista.

novi dan

kot da iz osrčja zemlje priverli so vroči gejziri
 človeške krvi,
 narod za narodom dviga se, vstaja!
 iz prelite krvi bes, ki je v njih sesa si novih moči,
 na gospodarje vali se hlapev gorje.
 iz mrtvih dni ječanja vstaja svoboda —
 beseda proroška;
 že dviga se meč, da vzhod razdeli od zaboda,
 da dodeli po pravici senca slegova
 propad in vsajenje
 v boju duše ob rojstvu človeka.
 rjoveči glas leva so mrtvih besede.

vladimir premru.

l. spazzapan.

rien de personne ou mon autobiographie.

*écrit sur l'invitation de l'Académie des
sciences et des arts à Moscou, à l'occasion
de l'exposition internationale de l'art
révolutionnaire de l'Occident et de l'Amérique.*

L'héritage, le seul que je possède, c'est ce que je sais de ma naissance et je veux bien vous le transmettre. Je suis né sur cette terre en 1903, on prétend que la terre était une fois un soleil, mais moi je suis convaincu: la terre n'est que le bâton du soleil.

*„notre drapeau est aujourd'hui le ciel“
„ma patrie de tous temps est la terre“*

(barbarogale en „aristocratie“)

dans mon enfance j'aimais surtout la courtoisie et les contes des baladins, l'idéal de ma première jeunesse était: être athlète, et mon désir: devenir l'honneur le plus fort de la terre. j'aimais la ville et le marché, j'aimais le sport, le cirque et l'amour sentimental. j'aimais le film qui errait par le monde excité sans espoir en cabotages courtes, malgré comme un enfant des „bas fonds“, car tout ce que j'en méprisais éveillé en moi l'amour,

le désir d'un cirque m'avait prédit un grand avenir.

en 1904 je suis parti avec deux de mes copains vers la serbie, pour me rendre à kosovo. la nouvelle de l'attentat de sarajevo nous surprit en route le soir même de l'avènement, quand en pleine bonhance nous avalions un délicieux roti d'agneau arrosé de vin. mais cela ne pouvait pas nous empêcher de continuer notre voyage. j'en garde encore le souvenir insubliable d'un prêtre catholique, qui, tout en proclamant pathétiquement son fervent désir chrétien, de faire voir l'attentat principal sur une brochure, implorait d'écouter le peuple serbe. après quelques jours de marche nous arrivâmes à la frontière serbe aux bords de la save. mais retenus par la police, nous devions retourner sous forte escorte de la gendarmerie autrichienne, plein de romantisme et d'hardiesse j'ai voulu me faire enrôler comme volontaire serbe ou comme combattant pour combattre contre l'autriche. je n'y suis pas réussi et il me fallut devenir plus tard soldat autrichien. tout ce temps, je l'ai passé ou dans le cachot ou à l'hôpital. et quand je me dégageais en habit civil, je chantais dans les auberges des chants amoureux et révolutionnaires ou je marchais en tête de démonstrations, avide de me battre aux poignes avec les policiers autrichiens.

c'est étrange. je n'ai jamais aimé la poésie. la littérature ne m'intéressait point du tout. ce fut probablement en haute au collège les cours de la littérature étaient les plus ennuyeux, car jamais je n'ai eu l'occasion de réciter: „les trois baladins“, poème, que m'avait appris ma mère frue. si je n'aimais pas l'école, c'était sans doute aussi en haute. j'aimais tous mes camarades d'école, mais eux, ils ne m'ont jamais aimé. pas un seul d'entre eux! mais j'étais profondément aimé par mes tristes et malheureux parents et, hors d'eux, par des jolies jeunes filles, évidemment parce que j'étais beau comme l'amour ou parce que mes yeux brillaient comme des étoiles. pen-

¹ pistolet

le plus grande poète des balkans
Ivobemir mitsitch.

dant long temps j'étais le werther malade d'origine serbe des balkans. je crois fermement que mes aïeux étaient des haïdouks dans les escouades balkaniques.

je croyais que je devenais l'acteur le plus célèbre du monde. mais je croyais, je ne sais pourquoi, que je pourrais le devenir seulement en russe. ma plus grande épreuve d'acteur je l'ai donnée en galicie en qualité de „combattant autrichien“ en 1916. apostrophé comme „cochon serbe“ par mon commandant de bataillon, un sloven, et traité comme „l'espion russe et traître“ par mon chef de compagnie, un croate, j'ai failli être fusillé par un officier hongrois. mais je suis devenu „lou“ à temps pour me sauver. je suis devenu „lou“ pour sauver l'homme en moi et pour sauver ma vie toute nue. à cost pas des tranchées russes, dans l'écho de l'offensive de broussiloff, j'ai donné tout en détestant shakespeare déjà en ce temps là, le jeu le plus divin d'hamlet, le jeu de ma folie, à l'horreur d'un état major pétrifié. dans l'accès de folie j'ai voulu tout sérieusement étrangler mon commandant.

après mes études de la guerre au front et dans les innombrables hôpitaux militaires et avant la fin de mes études de philosophie à l'université de Zagreb, j'étais acteur officiel et membre d'un théâtre de la ville. Je jouais les rôles d' amoureux. Les jeunes filles soupiraient sur mes pas comme madrilène, quoique je ne me suis pas fait crucifier, mais je forçais dans ma tête des vers mal réussis et inconnus, contre la guerre et contre l'Autriche. Autant que je m'en souvenais je récitais des vers, dont j'avais jadis pu voir les planches des cavernes. Mais le théâtre, je ne l'ai supporté pas plus de trois mois, car derrière les coulisses tout était sale et dégoûtant, dégoûtant jusqu'à la mort. Aujourd'hui encore je ne peux pas oublier la chemise sale d'une actrice — ma déesse en scène. Je ne suis entré et long temps je voyais moi-même. En ce temps là, commencent à ce mêler dans ma vie l'histoire dostoïevski, Strindberg et Ibsen, mais sans succès et sans dangers pour mes créations littéraires-poétiques et spirituelles. Ceci se passait en 1917, dans le premier crépuscule de l'époque autoprophète de l'humanité et dans l'ombre livide de la révolution russe, dont les ailes me portent et dont les yeux voyagent dans mes rêves, comme des sémaphores rouges.

■

en 1919 je participais aussi, après la guerre, aux obsèques de la monarchie austro-hongroise. de mes mains j'ai déclaré les croixes et les étoiles des généraux autrichiens. le fusil à la main j'ai défendu l'ordre et l'état nouveau. en tête des masses agitées je portais le drapeau de la délivrance. l'un des slaves du sud fut accompli dans une nuit. le nationalisme entrant sous mes yeux dans sa haine de miel. j'étais à ses côtés le premier garçon d'honneur, mais je n'ai jamais vendu mon patriotisme et l'ancien nationalisme ne m'est non plus devenu profession. comme à tout autre : message je lui ai dit : bonne nuit, et, à tout jamais je suis resté au point du jour limpide du zénithisme.

■

mes livres ont été imprimés dans l'ordre suivant : rythmes de mes pressages (poésie 1919) salut de l'âme (poésie 1920) pecher originaire (opéra dramatique pour les scènes de conscience nette 1920) mais tout ça n'était que de la littérature, cette même littérature que je méprisais et qui rassemblait à ma „déesse“ précité du théâtre national. après, au cours du mouvement zénithiste parurent seulement deux de mes livres : par mille dieux¹ (intéressé en 1922) répara la même année sous le titre de chère de sauvetage et en 1925 l'avion sans appareil poème antiaéroports (intéressé).² jusqu'à ce moment j'ai achevé en manuscrit encore douze livres qui se laissent dans le cachot de mon tiroir.

■

zénith est la seule révue internationale de l'art nouveau sur les balkans, parut le 1er février 1921. depuis ce temps là, le zénithisme est le feu vivant de la première révolution d'esprit dans les balkans, d'où il a été jeté comme une bombe dans le monde entier. dans mon propre pays le zénithisme n'avait déposé de tous mes biens, a cause de zénith et de zénithisme on m'avait congédié en 1922 de mon poste de professeur au lycée de zagreb. a cause de zénith et de zénithisme les zénithistes étaient en proie de la famine et du suicide, car nous étions dégoûtés de toute politique et du message de la culture de tout le monde. moi même j'étais couronné en 1924 à belgrade a fin de pouvoir gagner le pain pour moi et pour ma femme, ma camarade sublime et fidèle collaboratrice. et moi, „l'ou balkanique“, fameux par mes mélanc et poète du système continu, j'étais à la merci du didaïm de l'opi-

¹ blasphème.

² il est paru encore une volume de poèmes révolutionnaires zénithistes sous le titre d'„antiaéroports“. c'est le dernier livre que m. mitsich a publié en la langue serbe avant son émigration. le poète a dédié de n'écrire jamais plus dans sa langue maternelle. — rédaction.

riou public, des railleries de la acadie de presse et de la haine de mes contemporains, hérières dans leurs cerveaux, dans leur haine contre aml et le mouvement sciliste de sont tous d'une unanimité pathologique: serbes, croates et slovènes, sans différence de parties politiques et de loges harmoniques, car au lieu de prolonger la gloire du mensonge national et culturel, ce qui m'aurait sillement amené au faulx ministériel, je regisail: scilisme — anticulture — antierope!

le petit esprit de la petite bourgeoisie se venge cruellement, on prétend déjà depuis plusieurs années que je suis mercenaire de que qu' un. à sagreb je l'ital de belgrade, à belgrade celui de béine. et tout ceci depuis et parce que j'ai publié le premier un manifeste pour venir au secours des allianés de la russie les „on dit qu'on disait“, leurs tourbères et désignements sont mes ennemies, les plus acharnés. le désir de mes ennemies, car des amis je n'en ai pas, que je devienne l'académicien cogueilleux d'un certain hospital de frais, ne s'étant pas réalisé, je lui mis à la merci de la police de belgrade, avec l'approbation silencieuse de toute la presse littéraire et journalistique, sous l'inhumainisme dissimulé des soit-disants intellectuels de tout le pays, sans une seule exception, sans un seul protest. ce jour même on m'apprend que je dois me tenir à la disposition du tribunal, à cause de mon poème antieropes interdit: avien sans appareil, „pour grave offense de la morale publique“. mes compatriotes sont très heureux. ils ne connaissent que deux notes sur l'échelle de notre vie: les poètes scilistes sont ou des fous ou des criminels. dans l'espace de cette musique divine et accompagné constamment de ses mélodies, je marche fier vers la vie nouvelle ou vers la mort immémorable.

je suis le poète d'après-guerre et le découvreur du système constant: des balkans. je suis en outre antichrétien et antieropes. il va de soi que j'ai de moi même la meilleure opinion. c'est par conséquence une offense, si l'on me dit que je suis génial, tout simplement parce-que ce n'est pas une rareté aujourd'hui que d'être génial. mes travaux, je les fait et je les relait cinq à six fois. toujours quand je lis mes poèmes ou mes manifestes il me semble que c'est le mieux de tout ce qui ait jamais été écrit. la révolution sciliste c'est ma seule religion, je lui cependant la politique au-dessus de tout. je peu aimer barbaquement. je ne peu pas haïr christiennement. je monte sauvagement à l'holice de la toudre — de la révolution d'esprit et du barbarogénie.

belgrade, le 11. mars 1926.

lioubomir miltich - paris.

traduit du manuscrit serbe par vladimir skerlitch.

¹ après les manifestations scilistes contre lagreb le 16. nov. 1926, scil fut immédiatement confisqué et l. miltich accusé par la police de belgrade qu'avec le scilisme „on fait appel aux citoyens pour faire la révolution etc.“ — rédaction.

karlo černigoj: infantilizem.

a paris balade balcanique.

a ton nom éternel assombri.

judie les harpes ont plié les fils
au dessous des cordes tendues et virginales en automne
comme nos yeux les avions transatlantiques.

dans le lointain là-bas les lances rouillées des meurtriers des deux serbes
ont profondément soupirés sous les jupes nymphiques de *vila rusticka*¹
l' amant invisible du prince marce des haïdouks.

ah : la feuille tenue au fond du cœur de mon amour.

mais si la fée dans son voi aérienne s'est pris avec un cheveu seulement
dans l'anténa du sexe masculin au carrefour loisé
en déchirant le voile rouge sa candeur blanche
et alors dans le balkan triste et souffrant
la mère anonyme s'évanouira où descendra dans la tombe.

où si la fée était violée dans le harem d'un sultan où d'un voltaire turc
sibit comme signe d'une grande et impulsive jalousie le bouzoukian
aurait parié
en cassant tout les fenêtres des passions des maisons des anses
amoureuses sur le armement

ah : au nom de la vendetta d'amour malheureux des têtes humaines
seraient tombées drues comme la pluie
au moyen âge et même dans le nouveau.

et après sur le même lieu se pevaie aujourd'hui la statue creuse de
la liberté
laquelle nous voyons seulement projeté dans le film „l'émigrant”
de charlot
et reproduit dans le „paris-matin”² avec la chaîne électrique dans sa
main droite

pour les martyrs sacco et vanzetti

une foi semblait le vaisseau du pitieux et enchaîné cristophe colomb
car sous les coups escarpés de la jalousie et de l'amour du cœur barbare
se formait la mer sur le seuil indien du new-york contemporain.

oh toi grande amour barbare
en jante toi qui à découvrir l'amérique?

et ma vue cette nuit est pareille : notre amour barbare des yeux sanglants
crucifiés sur toutes les antéennes et tous les boulevards du paris a la
tête centuple
suarquille les sous la couche nuptiale de la tour eiffel et la t. s. f.
et de la lune de miel de mon serri humain
de poésie nouvelle
d'exil.

yeux.

paris 1947.

houbomir mitsitch.

¹ la fée rusticka célèbre dans les chants populaire serbe.

v trenutku trenutka . . .

smeh, godba, krik, ples, pešje.

hala! vavoprek, veselje, prežernost, uživanje.

znaj pa dok, veter in mraz. Jesen, zima.

vse žari, vse kipi v svitu rdečih električnih žarulo. oficirji slavo republike, slavo svojo slavo in srečo v baru. dolga miza jih je. In vseh veterov se se znašili, kakaj avstrija, stara avstrija je propadla in oni slavo njein propad in pije na zdravje republike. v baru na dnuja, kjer je še nedavno stoleval habsburški. (dvorne kobilje, španski lakaaji, beletarde, blesčeli gumbi in lakasti škornji.)

cesar je pobegnil. odpovedal se je prestolu in gospodje oficirji se prisegli na republiko. strajski čas je že bil, da je izgubil. vse bi propadlo . . . meni stotnik sneer in pokilil na mladega majorja krafa.

vai razven njega so bili šteči častniki. vedno v vojnih kvartirjih in so marsikaj uvedeli in stali bolj in prej, kakor oni, ki so stali na fronti v ognju. zato so se pripravljali, proustrujali na eventualne eventualnosti novega režima. pripravili so se in vadili. oficir je oficir, če ga postavil sem ali tja. brez ideje.

ne.

major krafi, mlad, od stroških let zavejčen vojak, se je boril na fronti. vse na vero, dom, cesarja. boril se je kot malokdo. jain

uboga uradnikke vdova, ki je imel srečo, da je bil brezplačno sprejet v kadetsko, je sprejel idejo cesarstva, vere in domovine v pomladansko polje svoje duše — in v njem je vibriralo čisto, vse patriotsvalno hoteenje. preko teh pletov ni mogel pogledati nikoli. bil je že od desetega leta obrabljen s trdim ovratnikom vojaške surbe.

vse je bil v tem. že lensko ga niso zmotila. zato pa je araziral do majorja in tudi odlikovan je bil. večkrat. (signum laudis hi.)

prelom. unik armade. vojaki so se tudi njemu obušili, ki je bil strog in jaklen molč in ideja. nasilno so mu porovali zvezo in kolajno

anjoletta.

vrglj v čestni jarek. to je bila zanj kapitulacija mladosti, življenja. in je bežal s fronte naravnost na dunaj, cesarski, lakirani, predrone veseli dunaj.

nič. praznota.

vojaki s republikanskimi znamenji na čeladah, pomilovalni pogledi nove zaprtih republikanskih oficirjev, vse to je oralo vedno večje braude v njem.

skrnil se je na tega in onega. komaž nekaj kron denarja je še imel. na smrt prevedel, na življenje premalo. živeli tovariši, ki so imeli srečo in so bili od nove vlade še privržani, so ga pomilovali. propozno. alcer pa; zakaj je bil tako vnet in goreč? ogrenj ni nikoli dober. človek mora biti tudi kot cesarist racionalen in ekonomičen.

da, gospod major kraft!

nihonar več ni spraleval. propad se je zagvedil med prej in sedaj v njegova prsa in jih razsekaval.

kam? nazaj? naprej? — — — ni poiti! vse je kakor s smekanimi kmeti zaherkadirano. zanj in za vse tiste, ki so se borili z ognjem, z duha.

stotnik zner, poročnik klein, major krutinsky — in tako dalje. vsi so veseli, prederali nocaj, zakaj v bara so, v tistem bara, kjer so se prej shajali s najbližjimi cesarskimi oficirji. sedaj so eni gospodje, sedaj so častniki republikanske armade in živienne pleše in poje njim.

živienne je lepa. živienne je strastna. živienne je lep kos živalkoga, umetniško izdelanega telesa. kaj zato, če so je prej družila s brigadirjem von schönberrjem, generalom von freudom in s nadvojvodi, priaci . . . in tako dalje. sedaj je republika in gospodje zner, klein, krutinsky itd. so njeni oficirji. vse storo je propadlo. se v neščini izgubilo.

živienne mora živeti. zato poje republikancom, ki so še nedavno pripadali in polli: vse za vero, dom, cesarja!

živienne jih mrti.

majar kraft je našel med veselo družal, doma ga duha mati, joče in je v skrbeh. on pa je šel pomoren kakor vedno v oskranjeni uniformi v bar, v ta bar, kjer carujejo sedaj novi vojškaki. (stara urbočina si je oblekla novo obleko.)

kraft molči in kadi cigareto. živienne poje, pleše, njeno telo vabi in vse, kar je moškega, sope v bronzni telesnih motorjev. živienne jih je pogrnala v strasten tek. le kraft molči in kadi cigareto. zadnje cigareto kadi in ne misli nihonar več. komec je upedel sanje. komec je upedel deseto dešelo pokoja in smrti. živi mrtič. vijak brez matice.

in njegove oči so tako lepe in ustnice še tako svede. imel je nevesto na dunaju — pa se je poročila s drugim, ki ni bil na fronti . . . to je vse njegov stotični doživljaj in živienne čuti nedolžno sodnost njegovih ustnic, stjem dolgih, koldenih rok, ki bi jo lahko staniše v smrti, vedni objem.

val ga predrtajo.

posmehujejo se, ker se je beril z ognjem in v njegovem svitu se mu nalepele oči. ni videl, ni vedel, kaj se godi okrog njega, kaj se igra na svetovnem odru.

slab igralec! — misli poročnik Klein.

tepac! — meni krutinsky in se porogljivo smehlja. kraft pa ne misli ničesar več. nikogar ni, ki bi mu dal lepo, dobro besedo. vse se mu smeje. vse ga pesira. vse ga pomiluje . . . to boli. (na mater ne misli, ker mali trpi doma kakor on in šaka, šaka . . . ali ga bo dočakala?) kraft je širi mrič. okostnel v trdem, čisti praznem ovrtačku. on se ne more preobleči, on se ne more razovrstiti kakor Klein, suer, krutinsky itd.

na popodranih praš živienne žari rdeča roka — gastroda. vse misli se pošeljno stegujejo po roki in njenem telesu . . . stotnik suer, pijanec, izvrtni jahat S. ulanskoga polka, divja, kakor da je na dirki s svojim hrbelem napoleonom.

„vivienne, daj mi roko, daj mi roko, da me utoli . . .“

ne mamu on, vai kriše po taj roki, vai se stegujejo za njenim telesom.

„kogar ljubiš najbolj, daj mu roko —“ narvili v tenorja poročnik Klein, ki po svoji stopnji oficirstva ne upa večke na zmago. vse je trenutek. roka je trenutek. vivienne je trenutek. življenjske je v trenutku.

mato vai hrepene po roki, po glean, po vivienne . . . le kraft misli in hudi. vivienne ga vidi, vivienne ga čuti, vivienne hrepni . . . kraft ne vidi ničesar, kraft gleda v praznoto pred seboj. na nikogar se misli, ker vs, da nikogar ni, ki bi na njega misli. za vivienne ne va ko je godba utihnila, je vivienne težko nospela stopila k mizi, kjer se polivali suer, Klein, krutinsky in še več jih je bilo — s šampanjcem. vsak ji je ponudil šako, ker vsak je hotel imeti njeno telo in šaka znamenja svoje zmage.

„roko, vivienne . . .“

kriki vspretek. in vivienne prelata vrata ovičaja. moda za modom. vse se vpenja. nihče neče biti nospaden.

bela roka ugrabi za roko in jo zaklene tja dol v levi konec.

kdo?

majar kraft se vzdrmi iz svojih sanj, slivi, zakaš pred njim je obtežala — rdeča roka. mamu on ni videl, mamu on se ni vpenjal, pustili so ga v pijanosti otupelih misli in vendar — pred njim beži rdeča roka. rdeča roka in pra vivienne.

vetase. pogleda. oči se srečajo z očmi. (vivienne ima dvoje šaretih oči.) kraft se ozre po drugih in vidi jezre, zaščudenje, sovražtvo, kakor prej za krivom se skrivajoče, tako sedaj jasno razvijajo na vsak licih. Ovi, šivi mrič, prečital šlovek, vivienne in njena roka . . .

šišo misli in šišo šavster zavaleci v njem. kipi. vse se dirje vpenja ob legih, elektrotarjih pogledih — dobre vivienne.

dobre vivienne, ki je prodajala svoje telo carizmom in republikancem. saj vsičuga nima duše, je vedno slika kraft. in sedaj: njene oči in roka . . .

kraft je srečen. toda v njem je tiseč misli, v njem je preteklost, sedanjost in sanj mrtva bodočnost. živí mrtvi ...

„brata, živienne ...“

(kraft je nesrečen.) in njegov obraz se nasmešne, hvalečno trpečo se nasmešne za rdečo roko, za najlepšo besedo v svojem življenju.

kraft je nesrečno srečen.

... ni še bilo šasa, da bi se ostali zjezili, da bi se skregali nad nepravilno živienne in kraftom, ki jim meča družbo, ko je prebral vesnik avok vzneseljeno osračje. kraft se je opotohal naprej in obledel pred živienne.

in sene mu je tekla kri.

vsi so zakrivali. živienne se je v prestrašenem joka zrušila k umirajočemu. le en dih — in konce vseh koncev. na tleh leži mrtvi majer kraft, ki se je boril z ognjem in ni pazil na šas. obraz je krvav, oči še gledajo z letim pogledom, kakor se zahvalno pogledaln takrat, ko je roka segla po rdeči roki. v tem pogledu sreče in nesreče so osteklenele in govore svoj večni mrtvaški govor.

živienne jih razume, živienne jih čuti. zato vas, ki se ostali živí, sovražni. živienne trpi, ker je mrtvi kraft bolj živ kakor oni, ki živo ...

v trenutku trenutka sreče si je pognal kroglo v glavo, da bi trenutek podaljhal v večnost. in živienne va, da je staril lepše smrti, kakor če bi padel na fronti ... za vero, dom, cesarja.

živienne jate ...

bratko kraft.

pozdrave mladi slovenski generaciji, ki naj daje izraza hotenju duševnih enot za obstoj in borbenost novega duha.

die neue bücherschau - berlin.

blätter für alle - berlin.

proletariaro estas je sia esenco kultura klaso.

proletariaro mem, sia organizacio, sia programo, sia estonteco estas frukto de unu forte evoluanta mastema meĥanismo, konstruita de kapitalismo. sed proletariaro, reprezentanta plimulton en urbejoj, estas tendencema je volado kaj balaco kaj neniu estas povonta detenigi ĝin ĉe ŝia volado. kiel estas socialisma produkto rezultato de kapitalisma produktado, modifiganta kaj leviganta ĝin, tiel estas ankaŭ tuta socialisma kulturo nun tute nova, ne ankoraŭ ekzistinta grajso je grando trunko de homara kulturo, kiu ankoraŭ en florado jam promesas fruktan balacon kaj bonguston.

kulturo de nova klaso estas nova speco de organo reformita, humana kultura.

proletariaro devas elstarbi ĝin teraj aktoj, klas teren pligadis dum longaj generacioj ĝin preparata. — ĝin tion oni devas kvalifi, rekonati tre atente kaj singardema. — estas absurde kredi, ke heredito, kies ekzisto estas rifigita per la novelo, klas kore balas sian propran manieron kaj kin tormentplena estas disvolvita planos per reformo de ĝi, kio ligas ĝin je malnova vivmetodo, eble ektinigus diri, ke estas malnovajo — malnovajo, malkaragadas fari siamantere priskribon de ĝi, kio ekzistas an ke li ne volas komenci pli decido atingi malnovan demoon en pli helan kaj pli novan.

klas oni parolas pri proletariara kulturo oni tre ofte sangas ideon je grando danago de klaraj ideoj. — oni sangadas socialisman kulturon kun kulturo de proletariaro, kiu kreadas tiujn klaso en balaco ankoraŭ en sino de kapitalisma disvolvo. — tama teologo temaso akvina kompreno montri al ni plastikan kaj sinoplikan bildon klare montranta divergenca inter eklesio triumfanta kaj tra ĥoro de sanktuloj kaj benuloj; inter reganta eklesio kaj amaso de martiroj kaj eklesiaj disiploj. — unu — arlesia triumfanta estas sankteso, venko, paco, konkordo, kaj benoplena, — sed arlesia militana — trovigas kontraste en komparo de potenco, sorto, malvenkoj kaj religiaj pensoj, kies vojo gvidas nur tra tormentoj. tie estas atingita fielo, sed tie-ĉi oni postulas ĝin; tie estas jam ĝin kreskita, sed tie-ĉi kaŝas ankoraŭ ĝin en signo de atendece; tie estas atandplenumo, sed tie-ĉi nur kredo kaj espero. — tia apocifigo ne estas ĵur progreso de la eklesio kaj katolika teatro — ĝi trovigas ke ĝia movado — okazinta — sub flago (standardo) de ideoj.

Per perfekta certeco ni diferencigas en socialismo doradon en kiu jam disvolvas la homaro.

lunaĉarski.

pesma sadašnjosti . . .

. . . i dogodilo se, da su buržoaziji naredito ovrniti revolucio-
narni radnici sacca i vascetiti prodani na milost i nemilost gospodin
fulberja. i kako isterija strasnih mučenja sacca i vascetija pokazuje,
faller je bio sacca dostojan poverenja, koje je americka buržoazija u
njemu imala . . .

a dan pre pogubljenja sacca i vascetija, iz drinarske tamnice u
charlestownu izneneta je obična pesma sadašnjosti . . .

dragi moj sine i družo!

☐ Jed dana, kada sam te p sleduji pet video, imao sam svek misao,
da ti napisem ovo pisano, ali dazina moza štrajka gladi i pomisao da
neću biti u stanju objasniti sebi, gdeho me je da odlašem na ovo te
vreme.

pre neki dan prekritno sam moju štrajk gleda, te čim sam te učinio,
ja sam mislio u tebi da ti pišem. ali sam promislio, da nemam dovoljne
snage i ne mogu ga od jedan put dovršiti. međjutim, hoću da ga na-
pišem na svaki način pre no što nas opet stave u kuću gubilišta, jer
moje je ubeđenje, šim sud otkrije nakter na novu parnicu, oni će nas
odvesti tamo. i između prika i penedsonika, ako se ništa ne dogodi,
oni će nas elektrokuirati odmah posle ponoći, na 22. avgusta. zbog
toga, ovo me baš kod tebe sa ljubavi, te stvarnim srcem kao što sam
bio juče.

ja nikada nisam mislio, da se naš nerazdvojni život može odeliti,
ali pomisao na sedam nenasih godina, čini mi se kao da nas je odelilo.
ali zato te nije stvarno premanilo nemir i kucanje srca ljubavi, koje
je ostalo kao što je bilo.

više, volim, da je naša nezricreva uzajamna ljubav danas veća
nego ikada pre. te ne samo da je velika stvar, već nešto vešćanstveno,
jer ti možeš videti pravu hrastku ljubav, ne samo u veselja, već ta-
kođe još više u borbi napaćenih. seti se ovoga, dante. mi smo ovo
poverovali sa skromnošću. mi se dišimo toga.

mnogo što smo patili na vreme dugog puta kalvarije. mi pro-
testujemo danas, kao što smo protestovali juče. mi protestujemo svek
na našu slobodu. razlog da sam prosteo sa svojim štrajkom gladiju juče,
duguje se tome, što u meni nije bilo više znaka života. kao što sam
juče protestovao sa mojim štrajkom gladiju, isto tako protestujem danas
sa život, ne sa smrt.

ja sam se živio, što sam htio da se povratim u zagrljaj tvoje
male drage sestre izasa, tvoje majke, svih dragih prijatelja i drugova
života, ne smrti. tako, sine, danas život podiže da se obasre polako
i spokojno, ali još bez obzora i svek sa tugom i višnjem smrti.

dale, dragi sine moj, nakon što mi je tvoja mati toliko govorila
i ja sanjao o tebi dan i noć, kakvo je veselje bilo da te najnad vidim,
da govorim s tobom, kao što smo govorili u danima — celim danima.
mnogo sam ti rekao prilikom tvoje pesete i još više sam htio da ti
kažem, ali sam video da ćeš ti ostati isti onaj drabani dečko, veran
svojoj majci, koja te tako mnogo ljubi, te nisam htio da vredjam tvoje

osećaje više, jer sam siguran da ćeš ti pokušati biti isto tako dobar dečko i sećaćet se što sam ti rekao.

Ja sam znao, da će ono, što ću ti ovdje kazati, dirnuti tvoju nećnost, ali nemoj plakati, dante, jer se mnogo žena potračilo, kao što se tvoja majka potračilo za sedam godina, ali nikada nije koristilo.

Tako, sine, mesto da plačeš, budi jak, a da bi bio u stanju težiti svojoj majki, te kada hoćeš da vidiš tvoju majku od razočaravajuće daljivosti, reći ću ti šta sam ja činio. povedi je u poljanu u spokojnoj letnji, berteš divlje cvete ovdje i tuda, odmarajte se u hladovini drveća, između bujice i živahnog reke i blage mirne mekše prirode, i ja sam siguran da će ona uživati ove vrle mnogo, kao što ćeš i sam sigurno veselo biti.

ali sada se uvak, dante, u igri veselja, nemoj da upotrebiš sve za sebe samo, već se obuzri samo jedan korak oko sebe i pomozit slabe, koji pomoći traže; pomozitanima, koje proganjaju i štrve, jer su oni tvoji bolji prijatelji; oni su drugovi koji se bore i padaju, kao što su še troj otac i barto (razmetit) beriti i pali jače na rojevanje uživanja slobode ovih siromatah radnika. u ovoj berti života, nađet više ljubavi i ti ćeš biti ljubljen.

siguran da ono što mi je tvoja mati rekla odnoze šta si ti ovaj rekao za vreme onih groznih dana kada sam ležao u paklenoj kući gubilišta — taj opis mi je dao veselja, jer mi se pokazalo, da ćeš ti biti ovaj ljubljani sin, a kakvom sam ja veselo.

da, dante, oni mogu raspeti naša tela danas, kao što čino, ali oni ne mogu razotriti naše duje, koje će stati za mladost budućnosti, koja će doći.

ali ipak, a druge strane, kada ti ne bi bio tako načan, bile bi vrlo korisno za tebe sestra, kada hoćeš u stanju upotrebiti ovu groznu uspomena, da iskakneš pred svetom svam ovoga stojeća, ovu srova prosekaciju i nepravednu smrt.

to je borba između bogatih i siromatah za sigurnost i sloboda, sine, koju ćeš ti razmetit u budućim godinama, što će doći, ovaj nemir i borba za život.

prema tome, ma šta se dogodilo sestra, što niko ne zna, ali ako znaš oni ubiju, ti ne smeš zaboraviti da paziš na svoje prijatelje i drugove za osamom na lice i zadovolom, kao što gledaš na svoje ljubljene, jer te oni ljube kao što ljube svakoga koji je pas, proganjano drugova. kazaću ti, da troj otac, koji je bio život troj, troj otac koji te ljubi i video njih, te zna njihovu plemenitu veru (koja je meje), njihovu vrborno pokretovanje, koje oni još čino za naše oslobodjenje, jer sam se ja borio a njima, i oni su ti, koji još uvak drže našu poslednju nadu, da nas oni još mogu spasiti od elektrotiziranja.

mnogo sam mislio o tebi dok sam ležao u kući gubilišta — pevanje, blage, nežne glasove deca za igrališta, gde je bio život i veselje slobode — samo jedan korak od nida, koji je zadovolno pokupano među tri pokopane duše, te bi me čisto potsetilo na tebe i tvoju malu sestru Inez. i bolje sam da vas mogu svakog časa viđeti. ali se osećam bolje što vi niste mogli videti groznu sliku tri lešća a nekama oče-

knjuci da budu elektrocutirani, pošto ne znam kakve bi posledice to donelo na tvoju mladost.

Čarite, kada sam rekao tri ljudska kiča pokopana, ja sam mislio reći, da se u nama nalazi još jedna mladost, po imenu celestina mladost, koji će biti elektrocutirani a nama u isto vreme. on je bio drapeta u tu grozna kuća gušilišta, koja treba da se rasori sa šekićima pravog progressa — ta grozna kuća, koja će vratiti sa savsek budućnost građana massachusettsa, oni treba da rasore tu kuća i podignu trovanom ili šakom, a kojim da se više mnogo stotine sirota dece sveta.

Čarite, još jednom ti velim da ljubiti i hvaliti najbliži tvojoj majci i ljubljenima u ovim tužnim časovima, to sam siguran, da sa odvažnošću i neštom dobrotom oni će se osećati manje nepogodno. i ti nećetš takodje zaboraviti da mene ljubiti malo, jer ja, u slao, mislim tako mnogo i tako često o tebi.

sa najboljim bratskim podravom svima ljubljenima, ljubezno poljubac maloj izini i majki. najsrdačiji zagrljaj

tvoj otac i drug.

p. a. bartolo ti šalje najsrdačniji podrav. nadam se, da će ti majka pomoći da razumeš ovo pismo, jer sam ga mogao napisati mnogo bolje i jednostavnije da sam se bolje osećao. ali ja sam tako slab.

(c. n.)

jesenja sezona u ženevi.

ljudi koji sa kariranim kapama na glavi i sa bedekerom u ruci dolaze iz amerike ili engleske znaju to najbolje. znaju gde je što. dovil: za ekstravaganine kostime za kupanje. pariz: noćni dam i feš berber. alpe: jodleri i idile iz nad 3000 metara. venecija . . . itd. itd. oni znaju kada i u koje doba treba šta pogledati. dovil: leti, venecija: u proleće, pariz: zimi itd. itd. pokojni vilzon povećao je broj tih mondenskih znamenitih mesta jednim novim: ženevom. istina, ženeva je imala i pre vilzona nekoliko badova u bedkeru radi svoje istorije, lepote prirode, ali sve je to bilo osrednje i blede. pokojni vilzon bio je onaj koji je dao ženevi onu naročitu, nenadmašivu, šarmantnu crtu kojom se odlikuju samo pojedina naročita mesta. postoji na ovom svetu samo jedno mesto ekstravaganinih kostima za kupanje a to je dovil, postoji samo jedno mesto noćnih senzacija: pariz, postoji samo jedno mesto gde se toči pacifizam, i to — što je važno spomenuti i što ga deli od svih ostalih bedekerskih zvezda i zimi i leti, i u proleće i u jesen, a to je vidite ženeva.

božo popović.

marij kogoj: „črne maske“

opera u dva čina (pet slika). tekst l. andrejeva.

marij kogoj, skladatelj-avantgardist.

Čitajući ovu partituru, sjetio sam se schönberga, koji u jednom essayu kaže: ... „aber der künstler muss, er hat keinen einfluss darauf (dali može naine stvarati), von seinem willen hängt es nicht ab, aber da er muss, kann er auch, selbst, was ihm nicht angeboren ist, erwirbt er: manuelle geschicklichkeit, formbeherrschung, virtuosität, aber nicht die der andern, sondern seine eigene ...“

ne možda jer je kogaj schönbergov djak, već abija imadete osjećaja, da je sve u ovoj partituri tako iskonsko, crpljeno iz prirode, prirode jednog osebnog, kadšto prgavog, elementarnog individua, koji se ne nastanja na nijedan „uzor“, koji je samosvoj, te daje iz svoje vlastite unutrašnjosti ne zato jer „za i hoće“, već naprotiv „jer mora“!

na prvi pogled doimlja se „črne maske“ zbog kratkih i pregnantnih motiva, kojima se kompozitor služi, više fragmentarički, rekao bi skoro raskosano i tek kod detaljnog studija odnosno češćeg slušanja otkrivaju se nama zavisnosti, koje stvaraju umotvor velikog zamaha, širokih kontura, zatvorene forme, imade u tim motivima nešto iskonskoga, rasnoga, divljega, što dobiva još jače obrise u sjenama kontrasta, koji u modernoj muzici i uopće umjetnosti predstavlja eminentno motorni element. dionica većim dijelom kontrapunktički radjene partiture se isprepliću, nadvisuju jedna drugu, stvaraju ritmičke kontraste te stvaraju analogno andrejčevom tekstu jednu bizarnu podlogu iz koje izlazi riječ (bilo pjevana, recitovana ili prosto govorena) kao nužna i logička konsekvencija umotvora, dakle nije muzika stvorena polag teksta, da ga ilustrira i komentira, već je kongenijalno, iz situacije duševnog protivijavanja pojedinih likova nastala kao integrirajući dio scenskog privigjenja.

jer duševna tragedija lorenza jest v stvari privigjenje, koje ne-svijesno protivivimo zajedno sa glavnim junakom, rekao bih gledajući ga kroz masku, koja nam koncentriše sva čutila u svrhu promatranja psihološkog njegovog vršdanja i traganja do konačnog žrtvovanja i očišćenja.

bujna paleta muzike profilikava to privigjenje onim zrakama i stvara ona atmosferu, koja je pogodna, da prione slušaoca i

gledaoca, da se prodabi u njegove misterije, da se predaje autoru, koji će ga voditi putem prodivljavanja jedne reiki metafizičke tajne do pročišćenja. u tom smislu je ovdje muzika jedna neizbjevena potreba, koja nema stvoriti tek „operu“ već usavršiti djelo u pravcu apsolutnog umotvora. schönbergov izrek se opravdava već kod samog studija partiture. uspije li, dobiti će slovenci uz prvo zrelo scensko djelo i prvo — apsolutno modernim duhom provejan umotvor, a s njima i ostali kulturni svijet.

mirko polić

streik!

ein neuer russischer film.

- im alten rufland... revolutionäre agitation unter den arbeitern eines riesigen stahlwerkes. in tausendfüßigem gewirk zusammenmaschinen rannen sie sich zwischen zwei atemaligen parolen an... da und dort taucht eine gruppe auf. hastige rede und gegenrede... von weitem naht der werkführer, der streikführer... unauffällig begibt man sich wieder an seinen arbeitsplatz...
- illegale arbeit! von verfolgungen bedroht: entlassung, knute, kerker... der werkführer spioniert herum. er weiß nicht recht, was los ist; er ahnt vielleicht: irgendwas wird es sein, gegen die heilige ordnung des verwaltungsrates, gegen die geheiligte ordnung des zaren. er macht dem geschäftsführer die meldung, sie begehen sich beide zum direktor.
- der direktor! eine schmalzige hyäne, vollgefressen von tantienem. der fecklöb hört während dem bericht. er rennt zum telephon, klingelt einen gentleman vom verwaltungsrat an, den prääsidenten offenbar. der herr prääsident lächelt höhnisch — unbemerkt; verständig die polizei.
- ... spitzel werden ins stahlwerk geschickt...
- ein arbeiter vermisst einen wertvollen melapparat. er sucht und sucht vergebens... geht zum geschäftsführer und meldet den verlust. „dieb!“ heißt es: „dieb!“... an einer transmission hat sich der dieb erhängt...
- die arbeiterschaft ergreift eine ungeheure empörung: streik! streik! streik! das riesige stahlwerk steht still. streik!
- die spitzelarbeit bleibt erfolglos. die arbeiterschaft hält eisernes disziplin — auch der hungar kann sie nicht niederringen.
- da sünden provokateure eine arbeiterskaserno an. die feuerwehr kommt; läßt das haus ruhig brennen — geht mit den spritzen gegen die arbeiter los. kosaken überreiten die wehrlosen, treiben die gedrücktesten aus den häusern hinaus — auf dem weiten fabriksplatz werden sie niedergeschmetzelt — massenmord — massenabschlachtung!

■ ■ ■ ■

- dieser film ist mehr als ein kunstwerk!

2. 19.

Gy. Pertierra - paris
étail exposé à Moscou à l'exposition internationale de l'art révolutionnaire de l'occident et de l'amérique 1926.

eau sauvage.

les dents affamées de l'oeil
 couvertes de saie de soie
 couvertes à la pluie
 toute l'année

l'eau nue
 obscurcit la sueur du front de la nuit
 l'oeil est enfermé dans un triangle

ce triangle soutient un autre triangle
 l'oeil au ralenti
 croque dans sa bouche des morceaux de sommeil
 croque des dents de soleil des dents lourdes de sommeil

le bruit ordonné à la périphérie de la lueur
 est un ange
 qui sert de serrure à la sûreté de la chanson
 une pipe qu'on fume dans le compartiment de fumeurs
 sur sa chair les cris se filtrent par les nerfs
 qui conduisent la pluie et ses dessins
 les femmes le mettent au cou comme collier
 il fait la joie des astronomes
 tout le monde le prend pour un jeu de plis marins
 velouté par la chaleur et l'insomnie qui l'examine
 son oeil ne s'ouvre qu'au rien
 il n'y a que moi qui aie peur quand je le regarde
 à me moi dans un état de souffrance respectueuse

là où les muscles de son ventre et de ses jambes inflexibles
 se rencoignent dans un souffle animal d'haleine saline
 l'écarte avec pudeur les formations saugeuses et leur cible
 chair inexploree polie et adoucie par les eaux très fines

tristan tzara-paris.

gledališče.

z izkuštri vkoreninjeno v preteklosti, z nogami na deskah sedanjosti, z rokami iztegnjenimi v bodočnost in z očmi uprtimi v nebo je današnje gledališče v — krizi (ker ni druge primernejše besede za rakovo poč). vsi napori za rešitev krize so le napori generacije, ki noče in ne more obsoditi samo sebe brezbrilnosti in nezaznavanja za kulturna vprašanja. vendar je idealno in stvarno vse govorjenje o finančnih težavah — ubožno spričevalo, lamentiranje o umetniškem nazadovanju pa dobro agitacijsko sredstvo za minus v blagajni! in tako je povsod, kjer so ljudje in kjer imajo svoja gledališča. naj nas zato ne bo sram!

vse toži, da sodobna literatura ne producira dovolj dobrih oderskih del in da je vsled tega — kriza. če mogoče!

svojti so ustvarili svoj revolucionarni oder brez revolucionarne literature. v sili so posegli po buržoaznih avtorjih in jih zboljševizirali. francoska literatura piše kot še nikoli — ali publika odhaja iz gledališč nezadovoljna. isto je drugod. pri nas izgleda, ko da oderske literature sploh ni. saj na odru je ni. morali bi torej gledališča zapreti?

ne!

če ni literature, sodobne, duševni strukturi povojnega človeka odgovarjajoče — so ta igralci zrasli s časom, s sodobnostjo.

treba je iskati in najti bistvo gledališča, vir njegove eksistence, vse zanimanje, vsa privlačnost za publiko je igralec, v drugi vrsti šele delo. on je centralna figura odru, vse drugo, kar je okoli njega, mora služiti, če hoče biti koristno, samo njegovemu ustvarjanju. če gledališče šepa, šepa samo na tem vprašanju in tu je vir kriz, finančnih in umetniških. *ustvariti je torej treba v prvi vrsti dobrega igralca*. na tem polju, ki je samo po sebi zelo obširno, naporno in odgovorno polje, nas čaka slovence še veliko dela. v primeri z drugimi narodi imamo malo „tradicije“, zato mora biti delo za toliko intenzivnejše, za kolikor zaostajamo. ali pa ni potreba tradicije? tedaj naj vstane mož, nov mož, in naj gre na delo!

vprašanje igralca je nad vse komplicirano in izgubljati o njem prostor je odveč. tisti, komur je igralec zaupan v vodstvo naj o njem razmišlja, to je gledališka uprava in gledališka kritika, ki bo slednjič morala *žrtiti iz dosedanjega negativnega delovanja v drugo smer*. prenesti bo tudi morala svoj sedež iz dnevnikov v revije.

gre za sanacijo gledališča, za dvig umetnosti, za zbujanje zanimanja pri publiku. pisalo in govorilo se je veliko, a — delalo malo, naredilo — nič. vsi lepo pisani protesti na centralne oblasti, ljubeznivi intervjuji, zabavljanje in dobri nasveti so muhe enodnevnice, ki padajo v pozabljeno in smrt z izidom prihodnje

številke časopisa (ali revije, kavelj je in ostane sposoben človek, za tega se lovimo in v najboljši nadi primemo napak.

nihče ne more trditi, da na primer naš narod nima smisla za gledališče, ima ga in še veliko. bežen ogled „gledališke razstave“ nas pouči, da naše ljudstvo ljubi teater, ali samo ono svoje *amateursko gledališče* — iz lokalnega čustvovanja, ali pa je ta čut globlji, o tem je treba še razmišljati in sejati naprej.

ko se je izvedlo poddržavljene gledališče, so bila mnenja o tem zelo deljena, danes so še bolj, ker so uspehi razočarali.

prof. osiip šest

prvi režiser, ki je dal slovenskemu gledališču novi obraz, gostuje v kratkem v parizu, kamor ga je povabil direktor pariskega odzosa in nacionalnega gledališča firma gémier, režiser bo „ingabljene zube“.

lepo je napisati: kriva je država, uprava, igralci — državni uradniki, skratka obsoditi vse in vsakega. ni celota kriva, če greše posrednici, kdor pravi, da „riba pri glavi smrdi“, se je te odrekel in si izbral boljši del!

teater more aspovati le v svobodi, v neovzrajni prostosti duha. v to atmosfero se ne smejo zadirati tuje postave, ker ni človeku dano pisati duha postave in z zakoničkom urejevati njega tek. kdo pa bo trdil, da je državna uprava uridevna, elastična, širokogrudna? ona mora živeti v današnjem sistemu natančno leto dni po zakonjenem programu, kaj ji mar dnevne potrebe časa in ljudi, ona hodi svojo pot, ki ni pot vsakodnevnih človeških potreb po kruhu, kamoli, da bi se odzvala na nematerijelne težnje in zahteve.

kako naj ta mehanizem vodi umetnosti?

kako naj upravlja duha?

nikakor ne, ali pa tako kot dostej v nevoljo sebi in drugim. današnje gledališče je državi v breme — narod¹ pa ne ve kaj bi z njim. ostane mu kavarniški klepet.

državna uprava in naj si je še tako liberalna je birokratska. to ni psovka, je s tribut. gledališče — če bi hotelo živeti, bi moralo najti kompromis med umetnostjo in birokratizmom. ker pa je to neizvedljivo, se iščejo nova pota rešitve gledališke krize.

pot pa je samo ena. hitro delati, dokler ni bolešnik v agoniji. razdrževiti? da, toda ne vse! samo tisto, kar je umetnosti v kvar, kar oder v njegovem delu ostra. dosedanja praksa budgetiranja odpraviti! ona je zavlekla v gledališče nedelavnost, pretrgala kontakt med občinstvom in igralcem. daj je gledališčem zadostno subvencijo in pustite mu blagajno doma. z desnico dajati, z levico pa jemati in pri tem trditi, da kaj daš, je varanje! igralec mora ostati socijalno zavarovan — on je v gledališču strokal upravo skrčiti na minimum in postaviti njeno poslovanje na pametno trgovsko bazo, svedra se na bazo kapitalističnega eksploatiranja. ven z neodgovornostjo. ne bojmo se sovjetizacije dela! *kjer no-sijo vsi odgovornost, tudi vsi delajo!* in kar je za nič, bo odpadlo samo!

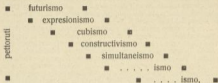
pri vsem pa ne pozabite na tvorca teaterske umetnosti — na igralca.

a. r.

¹ tisti sovreni cankarjev narod.

■ evropski narodi misle u ratnim formulama i seljaja se u takvu situaciju da samo datum eksplozije ostaje nepredvidjen.

steed.

corrian ganándose por la cabeza en la meta de la actualidad ■
 porqué no „actualismo“? ■ más brillante resultaba resolver el
 futuro en el presente ■ clarovidencia en el tiempo que aún no
 se ha presentado, aunque lo prevean relojes, calendarios y órbitas
 astrales!

futurismo ■ algunos se pintan un rostro en la nuca y caminan
 hacia atrás para solucionar el problema del progreso ■
 en una lamentable „siesta de la línea“, a bordo, vi un alemán obeso
 distraído así ■ aprovechaba la arrugas del cogote y el impulso
 del cuerpo aficionado a sentarse ■ no me di cuenta si quería re-
 presentar la tradición, el matrimonio, las academias u otra en-
 fermedad adquirida en hechos consumados ■ desde ese día pienso
 en la excelencia del futurismo con la cara para adelante = excavar
 más profundamente en la verdad y la belleza ■ y pienso en la
 impotencia del futurismo con la cara para atrás = hacer simple-
 mente por contrariar lo hecho.

cubismo ■ algunas religiones antiguas dijeron: dios geometriza ■
 la significación de los números podría ir más allá que
 el pincel pero cómo brincar de golpe a lo abstracto sin arrastrar
 en los talones caminadores el barro de un pasado material?

ismo ■ que tiene un ismo en su favor sino su realización en
 una obra o en una individualidad? ■ una teoría que no se
 plasma en arte es tan ridícula como una explicación de hijo a
 una mujer que quiere ■ los ismos se han hecho efectivos en
 alguno que no fué ista ■ los istas se agrupan ■ el creador no
 puede ser sino centro ■ de los grupos sobreviven los que vivían
 porque es necesario haber vivido para sobrevivir ■ quedan qué
 nombres, obras ■ la teoría es intransferible.

pettoruti ■ es una individualidad en el presente porque sobrevive de un pasado ■ el nunca ha hecho una fórmula ■ ha seguido simplemente sus exigencias llegando a un substrato de su sentir ■ la visión de pettoruti es la de un plástico y un colorista ■ en una como en otra cosa ha querido llegar y ha llegado a una síntesis extraordinaria. ■ no le estorban los significados ni la literatura ■ va derecho a dos factores esenciales de la pintura: color, composición; y con ellos impresiona directamente ■ muchos han de pestilera y proferir sandeces contra este afán de síntesis ■ una manzana dirán es una manzana, sin pensar que en pintura una manzana es un elemento de color y forma ■ este criterio lo condenaría sobre todo aquellos para quienes una docena de manzanas es un peso.

biografía ■ pettoruti nació en la plata y de su nacimiento no cabe dudar porque es una presencia muy evidente ■ en el nacimiento de otros solemos creer gracias a su fé de bautismo, único argumento de que disponen para justificarse ■ pettoruti es en una realidad poderosamente activa ■ su edad resulta en su persona lo más futurista, por virtud del empuje que exhibe su progresión en pintura ■ tiene un mañana tan real como el que esperamos siempre frente al bronce del san juan bautista de rodín, cuyo significado el mismo escultor sintetizó luego en *l'homme qui marche* ■ pettoruti es uno de los que pueden contestar: presente en la lista de los fuertes que hoy abren a cuchillo la picada en lo desconocido.

ricardo gálraldes.

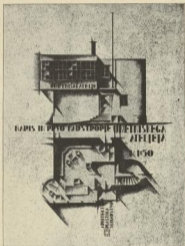
(álake pettorutiya v 2. številki)

prava narodnih manjina? ta su zaštićena samo na papiru. društvo naroda nije bilo u stanju, da ma u kojem pogledu zaštiti narodne manjine. s druge strane huška se narod na narod, tako da i tamo, gdje bi logično medju srodnicima morao vladati mir, zaista vlada otkrito ili prikriveno neprijateljstvo. i to neće prestati, dok postoje militarističke koterije.

albert einstein.

avgust ĉernigoj:
linolej.

ing. herman hus.

kaj in kako?

■ oprema stanovanja. ■

stanovanje ne sme in ne more biti nikoli dovršeno — popolno. Slovek ni nikoli končno in definitivno popoln — dokončan. v svojem razvoju ne ostane na mrtvi točki. krivulje razvoja in propada ni mogoče matematično določiti.

in ako je Slovek v neprestanem gibanju in razvoju, če stare potrebe minevajo in nastopajo nove, če se v splošnem vsa človeška obdobja razvoja spreminja, naj bo to, kar človeka neprestano obdaja — to je oprema stanovanja ali stanovanje v splošnem — mrtvo, nespremenljivo, v večni liniji urejeno.

Ivi pa mnogo ljudi, ki zahtevajo izvedbo pohištva v takozvanih slogih — na primer: barok, empire, biedermeier ali pa modern.

gladališče je Sloveku nezobodno potrebno. potreba po lastnem odru nadvladaje misel na udobno domovje. biedermeier podstavek za električno svetiljko, baročna omara za solobne športne potrebščine, rokoko mizica poleg platanih listnatih stolov, ki so opremljeni s svintzami — vesenimi blazinami tvorijo harmonično celoto z smajlirano ploščinasto posodo.

smehlo je predpisovati, kje in kako naj stoji posamezni del stanovanjske opreme — ljudem vse urediti od stranišča do pepelnika. povsem pravilno je, če ljudje predstavljajo svoje pohištvo po ljubi volji in vsakršni potrebi. pri tem odobravam podjetje, da svoje stare slike, dobrotke tumbel, spomine raznih družinskih prireditelj in drugo vsakojako ropotije, ki jim je ljuba in mila ter vseprek zgrajena, naložbeje v svoja stanovanja, ki so vidana za vsakega in nikogar, ki so samo podaljšana cesta kot pot med stojnicami vsakega sedma.

v stanovanja dokončana drobnarija je lahko okusna ali neokusna, za ljudi je vsekakor predmet del čustvenega života in naspov intimnosti.

ako urejajemo stanovanje, skuham dane predmete urediti Sloveško in ne umetniško nečloveško — to in razloga, ker sem arhitekt. tudim se, da se posli čela kopica ljudi teorizirati po takozvanih arhitekških za ntranje dekoracije.

se takozvana minerska podjetja in delavnice, ki izdelujejo stanovanjsko opremo: ne zato, da bi Slovek udobno stanoval, — temveč zato, da dobe pri fotografiranju lepe slike. to se risane arhitekture, ki po svoji mehanični sestavi srečnih in svetlobnih efektov najbolje odgovarjajo fotografskemu aparatu. po fotografirah in reprodukcijah se moj mobiljar sploh ne more presojati. uverjen sem, da bi fotografije izpadle žalostno, brez vsakega efekta.

fotografija ne podaja snovi. moje hotenje je pa, da ljudje v stanovanja šušije snov, da"ta našjo utiškuje v pedanem izločenem prostoru, da čutijo snov leso, ki je prevzemajo s svojim čutom, vidom, tipom, da se lahko udobno vsedejo, in stal na šim vselj povrniti tolesno periferije šušije ter parsko: tukaj sedim udobno — popolno. kako hotem

na fotografiji Sloveka, ki fotografirajo gleda, dokazati tako, da čuti, kako udobno — dobro se na še tako dobro fotografiranem stali sedi.

fotografija ne pove ničesar, ona riše čline ali nečloveške slike, ki odražajo Sloveka od bistva snovi. krivda fotografije je, da si ljudje urejajo stanovanja zato, da interjer čline izgleda, in ne zato, da bi udobno stanovali.

fotografija vara, in izdelovalci načrtov odnoseno izdelovalci pohištva so vagojeni v metodi varanja. varali so v slikanih arhitekturnih in steno-fotografirajo svoj občuti samo z ličnimi risbami in s pimi fotografiranimi. delajo to s prevladkom in samolastnim uverjenjem, ker vedo, da so ljudje v toliko bedasti, da jim zadostuje risana ali slikana odnoseno fotografirana iluzija, oni stanujejo v slikani iluziji in so pismeni na svojo bedastost. pri tem so nasprotni sebi tako malo uviderno počesti, da si neboje na nikak način priznati, da stanujejo v vseh teh risanjih in fotografiranjih s samolastjevanjem.

današnji Slovek je še v bistvu, vseh tradicijonovih vagoje naspravljen, in ti, ki imajo opravka s gledališkimi kulizami ter odersko opremo, prednjačijo. od njih ni ničesar pametnega pričakovati. to so ljudje, ki jim je naspravljenost gradiva prešla v mezo in kri. so to specialisti na skalevo in lepote, na vsakojake iluzije in pametnjaštva, ki so popolnoma izgubili smisel na dimenzije, ker pri gledalstvu pač ne gre drugače. vse se dela samo tako približno, kratkodoba — za občudovanja. to ni nikaka arhitektura.

mislim, da je zapetost, ako si ljudje nabavljajo pohištvo in dragocnega — tropišnega lesa ali drugih dragocenih snovi. vedno morajo paziti, da lesa ne pokodajo in s čezom postanejo sluga pohištva, mesto da bi pohištvo služilo njim.

na resnično stanovanje, v katerem lagodno in povsem svobodno stanujemo, imamo na raspolago neizrečno množico snovi in ako ne bi bilo drugega kakor hrastovina, svetjake namje in volna, tvoril še sestava teh snovi bogastvo podglodno vsečino.

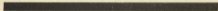
mitarji in trgovci s pohištvom nimajo nikakega smisla za snov. blaten mahogoni izdeljajo s lukšom, jelovino prelepjo s furnirjem kakršno koli vrste tako, da prevzemata klej in lesilo volično mesto.

v dimenzijski živja prekratno dobe individualnost prepada. našitno romancične čutenje samostanske vagoje naštera vastranske izveličnost v trpinčevju tiva materije, kar krasno dosežajo s dragim ročnim delom. da sledijo v kvalitati napravljajo na kvantitati.

pravilno servirana juha vrtaja polskanje — ko utiškuje pogled na kotle v vojaški kuhinji odbijajoče.

vse ni za vse.

ako ličim družbe naše inteligence, je najdem v smrdljivih, nezadostno razsvetljenih gospodinskih sobah slavnega imena pri nepograjnih mizah, od katerih se čuti skisano vino. in za ljudi, ki ob vsaki priliki in neprični klitajo za prito svojo visoko kulturo, ki se potatijo neugodne v hipjanično urejanem stanovanjskem ali javnem prostoru, ker čute tam opazijo, da so neobčuti, da nimajo občasnih in osebnih neštev, da so pozabili v veliki zaposlenosti menjati perilo — to vse radi visoke kulture — za te ljudi opremljati stanovanja je svojvrstna lakuna.

da privede takozvani inteligent 10 šmarjev pri honorarju arhitekta, je voljen plašati pet litrov vina.

dopovedati Slovaku, ki je polevico življenja preupal, četrtino preživel v kakršnem koli delu in četrtino v breznicah, kaj je stanovanje in njega oprema, do danes nisem uspel.

ko misle romantična navdahnjenost romanov in kapriciozna samovolja, bo Slovaki spoznal živo materijo in njeno možno oblikovnost. pa minar-skih delavcih boče uporabljali stroje za oblikovanje posameznih delov pohištva in bo ročno delo in podrojen faktor.

urejevati stanovanje v najzemi hiši mi je dana naloge, a do danes zadane naloge nisem rešil povojno.

redčina petih sob je v posesti stanovanja treh sob ali pravilneje dveh sob in kabineta.

zahteva redčine temelji na komfortu kmečjega dvorca aradačjega veka. rešiti dane naloge — opremiti z danim mobiljarom — ki niti kot kuriva ne bi zadešale — dve sobi in kabinet, ter dane prostore v skupni izmeri približno 50 m² izpremeniti v štiri spalnice, sprejemnico in jedilnico ter v mnogih stlačajih še v več kopalnic, kopalnico, sobo gospoda in več delavnih prostorov mi do danes ni uspelo.

kakorkoli razmišljam geometričnim ali matematičnim putem dane zahteva z danim prostorom dobivam vedno negativno diferenco. uverjen sem, da se kolegom arhitektom, ki so se vsaj delno posvetili nalogi opreme stanovanj, ne goji bolje.

civilizacija evropa, vpliv amerika, vseprijetno zapadno evropsko naziranje je čisti odговор naročnika arhitekta na dejavo, da ne more za-dostiti danim zahtevam.

arhitekt, kakak razumalec, mora pa uveljaviti smisel današnjega življa — prehodno dobo — to je bolj tradicijsnega, vseplošnega hierarhičnega vpliva z nastopajobo — vedno živle kroga zavzemajobo socijalno dobo.

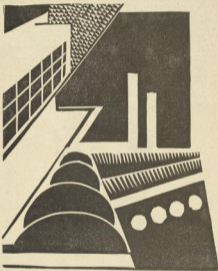
vseplošen propadajob smisel za udobno stanovanje vlad pomozkanja materijskih sredstev in neopredeljena raspasel lakrno uporabe šarlatanstva v duhovnem življa osmogoča smiselno dobo.

a časom, ko boče narod po danem razvoju dospel do primarne dobe udajstvovanja, ko boče umel smisel smaknega življa in udajstvovanja, si bodo posamezniki vseplošno na jansen svojih usih ter bodo umeli, kaj je stanovanje in njega sprema.

ing. arch. dragotin fatur.

vlah: linolej.

avgust črnigoj: linoletj.

i. Čargova fasada gledališkega paviljona na ljubljanski velesjenu.
 aranžer razstave prof. o. Šest.

→ direktor tanka ferdo delak, komponist-avantgardist marij kogoj,
 slikar avantgardist ivan čargo. ←

igralci

zavedajte se, da upravnik ni vaš gospodar — ampak vaš uslužbenec. upravnik rado kregar je dobo poskusnega upravljanja končal z nezadostnim uspehom. zato: stran ž njim!

ferdo delak.

le coq rouge.¹

foujita: branko ve pollansky.

ainsi passent ses vies édiées sur la haine
 parfois il rêvait au poète de se survoler et de se sauver sur l'île de l'amour
 sous le soleil des courtes félicités visionnaires
 d'éparpiller sa vie dans les rêveries sans parvenir à se défendre
 il est balot à chaque pas pour tomber toujours dans la fleur sauvage
 puis parcourir d'un air stupide
 les douces et le présentiment dévorent mon cœur qui tremble nerveux
 effrayé pour la vie de la plus magnifique, celle la qui languit d'elle même
 et du monde

pour la vie passionnée de mon amoureuse inoubliable
 que j'attends depuis ma naissance pour la perdre avant de la voir venir
 ma destinée perdue que je n'ai même jamais entrevue.

¹ c'est le dernier livre que m. pollansky a publié en la langue serbe. le poète a décidé de n'écrire jamais plus dans sa langue maternelle. redaction.

mon amour où quel blasphème sonne dans ces mots mon amour
 trempé dans les larmes du poète saché
 avec le cri de douleur pour toi il y a encore ce sentiment volcanique
 destructeur au fond de moi pour toi qui j'allit
 je suis un misérable qui aime et mes palpitations ne détournent pas le soleil
 pour créer les incertitudes des mondes origine du drame
 a qui rassemblé mon âme effervescente
 qui attend sa perfection dans une dernière combustion
 ces ombres qui reposent solennellement avec moi sur les murs de ma chambre
 me poussent dans un désespoir absurde et jusqu'au fond palpable de la douleur
 car j'ignore dans quels lointains tu caches ton sourire d'effroi
 pour moi, pour moi qui t'aime inconcevablement
 où est tu ma patiente loistaine
 toi bien, aime où est tu, où est tu, laisse que je te voie
 hélas
 rien de nous est si près, que ce qui est le plus loin
 rien n'est plus éloigné que ce qui approche le plus de nous.

elle est morte la rue elle est morte avec la maison où m'emprisonnent les
 quatre murs
 dans mon calme insupportable lors qu'effrayé de moi-même je regarde avec
 douceur la flamme
 qui raconte dans le poêle les messages de feu sur mon bonheur noyé,
 je me rappelle calme dans la souffrance, je me rappelle et sous le poids qui
 m'abat je gémiss
 je croise prophète du malheur comme l'oiseau noir où je suis le messager
 de mes heures noir
 par les signeurs je change mon image avec l'adresse d'un feu
 je suis malade en rien en appelant au secours comme un naufragé,
 celle là n'est elle pas ma maison où je mène ma vie n'est elle pas
 n'est elle pas un navire au large qui se perde sans espoir?
 après les joies qui ne m'arrivent pas je descends dans mon silence
 mais je souffre et j'appelle la douceur et la malice
 pour tromper en eux mon humilité
 de souffrir pour l'amour.
 pour lui mourir en riant
 avant le départ et le nouveau retour dans le désert de mes errements
 elle
 que je aime elle m'aime souffre elle meurt elle aime
 elle adore les hamacs la rue et tout
 elle aime son sourire partout sous le ciel et elle attend toujours
 des nouvelles aventures pour se perdre quelque part le bas dans le boue
 de la rue
 oubliant les fleurs et le ciel des mondes infinis dans mes yeux
 pour eux où c'est pour eux que mes cris se consument et mes enthousiasme
 toujours nouveaux
 elle
 effrayé devant la mort où devant la mort elle souffre languit et pleure exaggo.

onze heures moins le quart
 je suis encore seul avec des choses mortes
 j'ai laissé la rue la femme la ville la nuit et le ciel
 la bla derrière le seuil de la maison où j'entre le front s'enfuit
 chaque jour
 pour faire souffrir en pleurs toutes les joies qui m'oppriment
 pour me promener par le paradis d'où je sors à chaque instant
 avec une nouvelle cicatrice au front
 marqué par les souffrance
 o ce accès de la douleur immense
 o mon visage

image de mon passé
 je le vois avec le reflet de notre temps turbulent
 je regarde ton masque loqué dans la terreur
 o mon visage
 histoire tragique
 o mon visage
 tableaux magiques
 toi.

branko ve poliansky - paris.

traduit du manuscrit serbe par
 momtchilo stevanovitch.

isadora duncan.

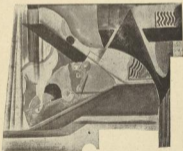
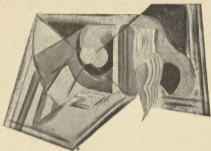
auf eine ungewöhnliche Weise,
 wie sie die verschlingenen
 stadi ihres lebens durchstanzte,
 fand die gefeierte tänzerin
 i. d. in einem dem tod.

isadora duncan gehörte zu den repräsentanten einer neuen tanzkunst. sie brach bewußt mit dem althergebrachten ballett und führte rhythmische, ausdrucksvolle, dramatische gebürden mit musikbegleitung ein.

um ihre neuen tanzlehren entbrannte sie heftiger kampf. die richtung drang aber durch und ist heute zu einer selbstverständlichkeit geworden. ja, ihr antikisierender stil wurde überholt, so daß sie heute mehr als bahnbrecherin, denn als trägerin einer lebendigen kunst gefeiert werden konnte.

ihr leben war ziemlich abenteuerlich und bunt. während des krieges begeisterte sie sich für den militarismus der entente. nach dem krieg führte sie der allgemeine verfall der bürgerlichen kultur dem proletarischen lager zu. in der sowjetunion gründete sie eine tanzschule, tanzte dann in mehreren städten europas in proletarischen veranstaltungen, u. a. auch auf die musik der „internationale“. aufsehen erregte ihre anweisung aus den vereinigten staaten, wo sie wegen ihrer verbindung mit der sowjetunion, ihren aufstörerischen ansprachen während der tanzdarbietungen und ihrer roten gewänder, mit denen sie ihre sympathie für die unterdrückten zum ausdruck brachte, als „rote tänzerin“ verschrien war.

isadora duncan war keine proletarische künstlerin, aber eine, die durch den bürgerlichen verfall aus dem weg geschleudert, ihren platz im rahmen des bürgerturns nicht mehr finden konnte und den versuch machte, sich dem proletariat zu nähern. im proletariat allein sah sie das verständnis für eine kunst, die ernst und mehr sein wollte als sinneskittel nach der art der alten „balletts“.

scenograf arh. Ivo Spindl: cankar: pohajlanje, akt II., III.

expressionismus und musik.

mit dem wort und dem begriff expressionismus wird jetzt in kunstwissenschaftlichen und kritikrischen abhandlungen grober undug getrieben. insbesondere wird der expressionismus als sogenannte deutsche angelegenheit hingestellt.

aus der geschichtlichen entwicklung ergibt sich, dass dieser begriff den gegensatz zur impressionistischen auffassung des künstlerischen phänomens bedeuten soll und bedeutet. der expressionismus hat mit deutschem gemüt, deutscher seele und mit romantik überhaupt nichts zu tun. gerade aus dem protest gegen die unkünstlerische anschauung der natur und des gegenständlichen ist diese bewegung fast gleichzeitig in der bildenden kunst europas entstanden. je stärker sich die bewegung der absoluten kunst, das heisst der sinnlich-optischen auffassung der erscheinungen ausbreitete, um so mehr künstler versuchten, dieser bewegung zu folgen. und was stets bei dem wechsel künstlerischer anschauung geschehen ist, geschieht auch jetzt: aus mangelnder erkenntnis werden künstlerische formeln nachgeahmt und diese formeln werden als neue künstlerische offenbarungen hingestellt und aufgefasst. expressionismus in der bildenden kunst bedeutet nicht mehr, aber auch nicht weniger als die künstlerisch-logische gestaltung (in früheren kunstperioden hiess dieses wort komposition oder konstruktion) von farbformen. expression heisst also in diesem sinne ausdrück der absoluten farbformen, impression eindruck der relativen farbformen. der expressionist bildet, der impressionist bildet ab. aus dieser definition ergibt sich zwangsläufig das verhältnis des begriffes expressionismus zur musik. die tonkunst ist bis auf die gegenwart expressionistisch gewesen. in der tonkunst hat man stets und ausschliesslich von komposition gesprochen, das heisst von gestaltung der tonformeln. die tonkunst ist stets absolut gewesen. sie hat nie versucht, nachzuahmen. und so es versucht worden ist, ist es stets als unkünstlerisch empfunden worden. erst unserer zeit blieb es vorbehalten, nachahmungen (tonmalerei) und gedanken (intellektuelle musik) in die

tonkunst einzuführen. den grössten niedergang in der musik bedeutet also richard strauss mit seinen symphonischen dichtungen, der sogar sein ebeleben musikalisch macht. hingegen führte der versuch, sich von der kompositionsform der klassischen musik zu befreien, zu merkwürdigen ergebnissen. unter dem einfluss des französischen impressionisten debussy führte man in die musik ein malerisches naturalistisches mittel ein, nämlich die valeurs. man komponierte harmonien und suchte auf das urprinzip aller kunst überhaupt, auf den rhythmus, zu verzichten. die folge war eine intellektuelle wirkung optischer statt einer sinnlichen wirkung akustischer phänomene. statt komposition impression. man kann sich bei der musik etwas denken, aber nichts hören. denn wellen, also auch tonwellen, sind nur durch bewegung (rhythmus) hörbar und sichtbar. wie in der malerei erst durch die wiedererkennung des begriffs rhythmus kunst als kunst entstanden ist, kann die tonkunst erst recht nicht ohne rhythmische gestaltung kunst sein. deshalb bedeutet jeder stepp und jeder shimmy, die dem rhythmischen urgefühl der neger ihre entstehung verdanken, für die befreiung der tonkunst aus der formelerstarrung mehr, als alle berührt zu machendes neulieder der gegenwart. wer die seele und die individualität für kunst hält, tut besser daran, sich den entsprechenden bürgerlichen beruf zu wählen.

herwarth walden - berlin.

carmelich.

avgaat čornigoj: linolej.

šumenje sedanjosti.

vse gori, gori, gori . . .
 kri gori, misel gori, človek gori —
 vsi oceani so v ognju požarjatelji!
 oboki padajo, stavbe se rušijo,
 ljudje so ko senca, ki ob sčnah se lomijo,
 o, in sirene mečajo rdeče signale
 v škratno nebo.

ena le ena je misel:
 priti nekam iz mračne tišine,
 v daljavo hiteti, nikjer ne počiti,
 dokler nov zvek v jutranji zarji
 med oceani se ne razžari.

a preje počitka ni in ni in ni.
 o vse je zaman, tudi jaz ne počijem! —
 kot oblak, ki ga žene viharjev šumenje,
 hiteti moram med gozdovi ljudi:
 iz svoje samote sem stopil v vročnjo,
 da spijem vase njih mračno hotočje,
 ubijam z njimi, se z grozo borim,
 tuje krivico v svojo bol pretrpim
 in hodim z možmi, ki jim svinec gori
 iz oči, iz prsi, iz žuljev krvi.

na mene pada gost pajčolan,
 groza ni več groza, bol ni več bol —
 vse je postalo ko presedan ekstatični krik
 src, ki med železnimi vzmeti ginevajo
 in nad bobnanjem koles najtišje zdrhtevajo
 in v strahoti starčevskih spoznanj
 se voljo smejiijo,
 ker nikjer ni več belih sanj.

čujte, ljudje, v tem požaru
 sem jaz
 zgubil svojo živo dušo.
 o, na mene pade gost pajčolan!

fran omlč.

herwarth walden als wegweisender oberpriester.

vor uns liegen sie gesammelt in neun bänden, um das dramatische talent des autors zu rechtfertigen. und man muss sich wirklich wundern, dass walden in deutschland auf der bühne nicht die bedeutung hat wie die übrigen deutschen impressionisten, nämlich tollers, kalser oder unruh. die werke umfassen einen zeitraum von 1916—22. es sind fünf einakter, vier werke, ein abendfüllendes kammerspielwerk. wenn sie in philosophischer oder psychologischer hinsicht auch keine neuen thesen aufstellen, bringen sie doch scharf umrissene typen auf die bühne und weisen überdies eine hervorragende bühnentechnik auf.

die stärke des „synthetischen“ theaters ist sicherlich ein verdienst waldens. was uns hauptsächlich interessiert, ist der ernst seiner dramatischen probleme. gerade für uns ist dieser ernst ungemein wichtig, da sich das synthetische theater italiens von buffonerien niemals ganz freizumachen vermochte.

im gegensatz zu dem manrierten unruhs oder tollers nimmt walden seine gestalten aus dem alltag heraus, aus dem wirklichen und wahrhaftigen leben. man kann ohne zu übertreiben sagen, dass allen seinen dramen eine ganz gewöhnliche liebesgeschichte zugrunde liegt. nur einmal ist es die neigung eines reifen mannes zu einem 15jährigen mädchen und ein andermal die liebe eines vaters zu seiner tochter. aber sonst handelt es sich jedesmal um einfache, ja banale vorgänge. die kunst daran ist die einfachheit der darstellung. die tiefe des eingehens in den gegenstand. nicht in die breite, sondern eben in die tiefe breitet walden sich aus, wo er seelenqualen und herzensnöte zu gestalten sucht. keine szene ermüdet, da keine mit leeren, überflüssigen worten belastet ist. alles ist auf das präziseste zusammengesetzt er versteht es, das leben auf den ursprünglichsten und primitivsten nenner zurückzuführen.

sein bestes werk nennt er selbst eine „bürgerliche tragikomödie“ und in ihr sind alle elemente seiner übrigen werke enthalten. waldens hauptverdienst aber ist, das bürgerliche leben so gezeichnet zu haben, wie es wirklich ist. ohne übertreibung und mit zügen nach der fröhlichen seite hin; das nämlich ist das schwerste, in seiner eigenart vermischt er phantasie und wirklichkeit, nichts ist wahrer als das abstrakte, nichts phantastischer als das wirkliche.

sonnenstrahlen, die durch die nebel dringen, das ist die bedeutung der werke waldens, des dichters unserer tage.

alberto spiani, milano.

pribijemo:

kar je bil Ivan Cankar — prvi slovenski avantgardist — v literaturi: to je v slikarstvu Fran Tratnik

EVO:

fran tratnik: iz cikla „mati“.

ivan Ćurko: dinamo.

dinamo

aero

radio

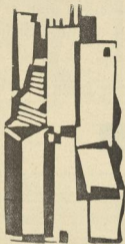
1

2

3

kdor je proti 1 2 3 je pasatist.

si prega di non strappare le pagine (carmelich).

g. carmelich: lesorez

italijanski tisk o naših avantgardistih.

giovanni ciargo — ferdinando delak — augusto černigoi.

ciargo è un lirico della pittura e la sua pittura è poesia oggettiva di colori. le tele del ciargo sono una festa di luci e di colori, sentiti con vera passione ed espressi con l'anima vergine del pittore immacolato del bello.

il ciargo è un forte e buon colorista.

i suoi quadri sono tutti un inno entusiastico alla bellezza.

lo spettacolo avanguardista al teatro petrarca

un pubblico rispettoso ed entusiasta ha assistito sabato sera allo spettacolo avanguardista allestito nel teatro petrarca da ferdinando delak con la preziosa collaborazione del noto prof. augusto černigoi.

da principio il delak fece un esauriente discorso su quello che è l'arte teatrale moderna e illustrò particolarmente i criteri scelti del černigoi, che fu accolto con un caldo applauso dal pubblico.

quindi venne svolto l'interessante programma. il brano più suggestivo è stato senza dubbio quello del „servo barolo“ dello cankar. molto buona l'„arlecchinata“ del wilfgang, l'„abbiaco“ del kette e la „veronica di deservizza“ dello lipančič. troppo ardito e non compreso dal pubblico il „giulio cesare“ dello shakespeare.

nella recitazione si distinse il direttore artistico ferdinando delak, che ha delle indiscutibili buone qualità, le brave signorine vida rojčic e mara samaš e il buon attore a. vesina.

g. carmelich.

g. carmelich.

è severamente proibito di incominciare dalla fine.
giorgio riccardo carmelich.

ministrstvo prosvete rešuje gledališke krize:

V zadnjih dneh se je vršilo več intervencij v prosvetnem in finančnem ministerstvu radi rešitve raznih poretih: vprašani, ki se tičejo našega gledališča, pri tej priliki je poslalo umetniško oddeljenje ministrstva prosvete dne 4. oktobra upravi narodnega gledališča v Ljubljani dopis sledeče vsebine: „povodom izraznih protesta koji su se, u poslednje vreme javili protiv uprave narodnog gledališča u Ljubljani u pitanju redukcije članova, restrikcije giba i zasvođenja reda u administraciji, kao i na sceni, umetničko odeljenje ministrata prosvete je našlo: da se uprava, u svoim radu podržava zakonskih propisa koji se tiču finansiranja u gledališča; da je u pitanju redukcija postojala prema uputima ministrata prosvete, a s obzirom na budžetske mogućnosti, i da se disciplina i red moraju održati, ako se hoće da sama institucija ostane na potrebnoj visini, upravnik je lično nastojavao, da se teška finansijska kriza gledališča što bolje i što povoljnije reši. — nezamislivi napadi na upravu, prilikom savladjavanja momentanih teškoća, samo škodje ugledu institucije i u moralnom i u materijalnom pogledu.

čemu služi panevropa

... glavni cilj evropske politike mora biti otklanjanje ruske invazije, to pa preporuča le: panevropa.

kallergli.

stepančič: linolej.

umetnik je dinamo družbe.

henri barbusse

- wir werden hier vor aller welt klipp und klar erklären, daß es in der gemeinschaft menschlicher arbeit, vom sozialen standpunkte aus, weder unter- noch übergeordnete gibt. ■■■■■■
- wöhlan, euer befreier müßt ihr selbst sein. ihr selbst müßt euch das recht erkämpfen, das man euch niemals freiwillig abtreten wird, das recht der selbstbestimmung. ■■■■■■

henri barbusse.

upton sinclair

präsident der u. s. a.

upton sinclair durchschaut das kesseltreiben der börsenwucherer, händler und wechslar, deren zionstempel und gralsburg eine gigantische panzerkasse ist, er weiss, dass es hienieden nur einen götzen gibt (der die anderen trägt): wallstreet. upton sinclair ist ein prophetischer kämpfer, ein kreuzfahrer für die millionen geschundener ritter von der traurigen gestalt: für das hungernde, überarbeitete, ausgesogene volk.

albert ehrenstein.

■ die drei detektive entlarven täglich die heutige gesellschaft.

gerhart pohl.

makroskop

Ijubljanski avantgardisti.

avantgardista tre spinčič in ferdo delak sta bila na letošnji razstavi „gledališče — ljudstvo — družba“ nagrajena za osmišlene osnutke ontarjevsega „počujšanja v delni teatlorjanski“.

slovenec sem . . .

■ sprava narodnega gledališča v ljubljani razgrnja v dnevnikih, da odgovorjuje predstavo maščave buterfly s grupo toško kiva v zasloveni vlogi, in utemeljuje to dejanje s tem, da so j ljubljanski gospodje predstavo rano odsvetovali, ker poje pevka partijo v originalu, to je v italjanskem.

■ grupa toško kiva, ki ima ves svoj repertoar nastalica v originalnih tekstih, je bila isto vlogo v beogradu in zagrebu, v zagrebu celo s partiojem, ki je pel tudi italjanski.

■ zgrabal se ni nihče.

■ v ljubljani pa, ki se ponaha s svojo kulturnostjo, je bil japonski gost, ki bi nam bil lahko samo v poncu, odklopijen!

■ ko je dr. brockmann po zadnji predstavi neradkih gostov spregovoril tudi o umetnosti in dejal, da je slednja vseplošna, da je ne morejo svirati ne naše posameznih drav, ne tuji jeziki, je vsa ljubljana gosta vzharno sklamirala, sedaj pa to ngratanje, ki pa je dejansko samo velika kulturna stvarota za ljubljano, ki je vzhatega le prišla ob breoden umetniški sliček.

■ ko preostalijsim ta in slične stlačje, ki se pri nas dogajajo dan za dnev, spomavam, da bi bilo za nas slovence najbolje, da obdano naše našega ozemlja s kitajskim ridoem, da ja ne pada kak larek kulture med nas. dvoje gledališč imamo. v drami bomo mesto svetovnih dramskih del igrali „japanovo mlčko“, v operi „urta, grota crjpskega“, opereta se bo pa zadovoljila s „belinom“, v koncertnih dvoranah bomo slišali „jaz pa pojdem na tiro“, vsi slovinci pa se bomo zabavkadirali v gostilne, kjer bomo pri cvilku in krasjaki kljubai govorili o sda literaturi, sda slikarstvu, arhitekturi, sda teatru, komunistični filozofiji in peli „jaz sem kranjčlov jati . . .“

ljubljana, 1. avgusta 1937.

ferdo delak.

reinhardts dissidenten in ljubljana.

vor kurzem hielt sich bei uns die truppe von reinhardts dissidenten auf, anlässlich ihrer touzence auf dem ballon unter führung dr. brockmanns und unter mitwirkung der frau piko und des herrn boon. gegeben wurde gerhard haapfmanns diebaskomödie „der fieberpein“, eine bittere rede satire auf das preussische beamten- und richterthum, und „jagdborg“ von grots, ein erotisches stück ohne tiefere künstlerisches wert, welches uns an wüsten komödiantischen artimus erinnert.

die spieler, welche aus reinhardt's schule hervorgegangen, die nur auf den kinematographischen effekt des bürgerlichen, dem zirkus genügenden publikums zielt, zeigten nur wenig das verständnis ihres „meister“.

sie entledigten sich des künstlerisch-schaffenden sichgebens und hielten sich lieber an den imaginären theatralischen illusionismus, der deutlich die enge der merkantilen theater zeigt.

darum wunderte uns auch nicht, dass sie uns ihre künstlerische imponenz durch dialektisch langweilige extempora verbergen wollten. wir lebten in der hoffnung, dass uns die gäste mit anderen stücken erwarten, uns einblick in das schaffen der modernen deutschen kunst gewähren werden, wie mit walden toller, jung, sever, und nicht mit dem veritischen kisch der parasiten.

enttäuscht waren wir umso mehr, weil bei uns die stücke von hasenkliever und bühner über die bühne gingen und mit liebe und verständnis gespielt wurden. die junge slowenische generation ist überdrüssig des leeren phrasierens über die heutige kultur und zivilisation des kapitalismus.

wir wollen uns beliben an den werken unserer propheten und wollen unser ohr nicht dem schwammgesang künstlerisch degenerierter bieten.

sowie vom künstlerischen standpunkte die gäste wurden in slowenien aufs herzlichste empfangen, doch nicht wegen ihres künstlerischen rangs ernteten sie beifall, sondern wegen der annäherung der deutschen und jugoslawischen öffentlichen meinungen. (genauere ausd. herrlichste wurden während die deutschen autobühnen empfangen!)

zu guterletzt geben wir den deutschen gästen den rat, sich in berlin mit dem jungen, genialen regisseur erwin piscator näher bekannt zu machen, da sie dadurch ihre kultur besser dokumentieren werden, wie mit ihrer verunglückten tournée.

ljubljana, 1. juni 1927.

ferdinand detek.

harem v buhari. ruski film. kino ideal v ljubljani.

dejanje tega filma, ki je bil omenjen kot prvi nemščenski film, je sledeč: dobnega, starega baharskega emira ljubi in spoštuje narod. njegov sin pa je hiro nasproje svojega očeta. ugubni princeno soseda je debela, rapre jo v svoj harem in jo hoče posesti. starega emira, ki je tej nečestnosti nasproten, sin umori. sedaj nastopi princ soseda je debela s svojo armado; ovojji baharo in maščuje princeno.

posebna ekspedicija goskina je ugrinjala ta film v buhari. film je bil izdelan z ogromnimi stroški in veliko sredstvo statiste.

film so omenili kot nemščensko. tendenca in morala njegova pa je sledeča: ljudstvo je srečno, če mu vlada stari, dobiri vladar.

oni, ki so videli „potemkina“ in „miser“, so gotovo občudovali, da je prišel ta film iz rusije.

klofuta pacifistični diplomaciji v ženevi.

anglija	}	1913 vojni buhdel 933 milijonov dolarjev
francija		
amerika		
italija		
		1927 . . . 1768 . . .

tholy der kunst.

reinhardt hat in diesem jahre sein 25 jähriges jubiläum gefeiert. schöne reden von ministern, bürgermeistern, dichtern, kritikern und schauspielern haben das ereignis begleitet. reinhardt selbst hat, wie dies so üblich ist, wohlwollend und humorvoll über sich selbst gesprochen und durchblicken lassen, welche wichtige rolle ihm bei der herbeiführung der völkerverständigung zufällt. solches werk zu fördern, erschien der gnädigste französische lustspielpapst tristan bernard, der, mit augenblicklich nach den internationalen tautismen, auch das seinige zur internationalen verbrüderung des theaterpublikums tat. kurz und gut: ein tholy der kunst.

reinhardt ist ein typischer repräsentant bürgerlicher kunst. seine qualitäten als regisseur liegen gerade darin, durch glänzende, manchmal auch radikale aufmachung der form bürgerlicher kunstwerke ihren inhalt aufrechtzuerhalten und zu pflegen. reinhardt versteht es, historische namen, die der bourgeoisie teuer sind, blendend und packend wieder entstehen zu lassen. reinhardt versteht es, den bürgern ein so verfeinertes bürgerliches seelenleben, besonders aber leibesleben, vorzuspielen, daß sie selbst darüber hal erstaunt und voller bewunderung sind. reinhardt ist der mann der ablenkung von einer neuen inhaltlich revolutionären kunst, daher sein ruhm, daher die förderung, die er erfährt. Es sei bemerkt, daß eine proletarische kunst auch in west-europa die lehrungen und ergebnisse der bühnenkunst kolossalwegs in die rampenkammer werfen, sondern aufnehmen, weiterentwickeln und einem neuen inhalt dienstbar machen wird.

schon äußerlich ist die verquickung der reinhardtübühnen mit den geldfürsten ersichtlich. so wurde das jusselstädter theater in wien zum größten teil durch die mittel des skrupellosen finanzkapitalisten und bürokraten castiglioni, der zugleich ein basenfreund des klerus war, errichtet. ferner sind die reinhardtübühnen — da sie kunsthavir bieten wollen — dem zahlungsfähigen publikum reserviert; sie haben nichts mit volkübühnen zu tun.

was das program der reinhardttheater anbetrifft, so ist es kunst zusammengewürfelt wie eine der üblichen anstellungen von bildern, die sich der nachfrage des bürgerlichen publikums anpassen. von dem bis auf die knochen bürgerlich-konservativen reinhardt kann man dafür sagen, daß er durch seine pompösen, mittelalterlich religiösen festspiele in salzburg („jolemann“, „mirakel“) geradezu der kirche diene. diese weiß auch ihren geschwitten jüden reinhardt zu schätzen.

reinhardt ist kein schrittmacher einer neuen kunst, er ist nur ein restaurateur der alten.

mouvement artistique d'avant-
garde internationale dirigé par
ferdinand delak

presente la revue internatio-
nale de l'art vivant.